

**KÉTNYELVŰ
KLASSIKUS
KÖNYVTÁR**

MÉRIMÉE PROSPER

A SÁNC BEVÉTELE

**L'ENLÈVEMENT DE
LA REDOUTE**

61

LANTOS · R · T ·
BUDAPEST
MUZEUM KÖRUT · 3 ·

KÉTNYELVŰ KLASSZIKUS KÖNYVTÁR
61. SZÁM.

MÉRIMÉE PROSPER
A SÁNC BEVÉTELE
L'ENLÈVEMENT DE
LA REDOUTE

AZ EREDETI TELJES SZÖVEG ÉS HŰ MAGYAR FORDÍTÁSA

FRANCIÁBÓL FORDITOTTA
CZ. TOPERCZER VALÉRIA

Országos Széchényi Könyvtár

BUDAPEST, 1925. LANTOS R.-T. KIADÁSA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

251184

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR	
N	Növedéknapló
1953 év	7701 SZ.

A SÁNC BEVÉTELE
L'ENLÈVEMENT DE LA REDOUTE

Országos Széchényi Könyvtár

L'Enlèvement de la Redoute.

Un militaire de mes amis, qui est mort de la fièvre, en Grèce,¹⁾ il y a quelques années, me conta un jour la première affaire à laquelle il avait assisté. Son récit me frappa tellement que je l'écrivis de mémoire aussitôt que j'en eus le loisir.

Je rejoignis le régiment le 4 septembre au soir. Je trouvai le colonel au bivac. Il me reçut d'abord assez brusquement; mais après avoir lu la lettre de recommandation du général B..., il changea de manières, et m'adressa quelques paroles obligeantes.

Je fus présenté par lui à mon capitaine, qui revenait à l'instant même d'une reconnaissance. Ce capitaine que je n'eus guère le temps de connaître, était un grand homme brun, d'une physionomie dure et repoussante. Il avait été simple soldat, et avait gagné ses épaulettes et sa croix²⁾ sur les champs de bataille. Sa voix, qui était enrouée et faible, contrastait singulièrement avec les proportions presque gigantesques de sa personne. On me dit qu'il devait cette voix étrange à une balle qui l'avait percé de part en part à la bataille d'Iéna.

En apprenant que je sortais de l'École de Fontainebleau,³⁾ il fit la grimace,⁴⁾ et dit: «Mon lieutenant est mort hier...» Je compris qu'il voulait dire: «C'est vous qui devez le remplacer, et vous n'en êtes pas capable.» Un mot piquant me vint sur les lèvres, mais je me contins.

La lune se leva derrière la redoute de Cheverino,

A sánc bevétele.

Egy katona barátom, aki Görögországban halt meg láz következtében, néhány évvel ezelőtt, egyszer elmesélte nekem az első ütközetét, amelyben részt vett.

Előadása oly mély benyomást tett rám, hogy emlékezetből mindjárt leírtam, amint időm volt rá.

A sereghez csatlakoztam szeptember 4-én este. Az ezredezt a táborban találtam. Elég nyersen fogadott először, de aztán, hogy elolvasta B... tábornok ajánlólevelét, megváltozott s néhány lekötelező szót intézett hozzám.

Bemutatott kapitányomnak, aki éppen abban a pillanatban jött vissza egy felderítő utról. Ez a kapitány, akit alig volt időm megismerni, magas, barna ember volt, kemény és visszataszító arcvonással. Közkatona volt s vállrojtját meg a keresztjét a harctéren szerezte. Rekedtes és gyenge hangja különös ellentéte volt személye majdnem óriási méretének. Mondták nekem, hogy ez a különös hangot egy golyónak köszönhette, mely őt össze-vissza lyukgatta a jénai csatában.

Mikor megtudta, hogy a Fontainebleau-i katonaiskolát végeztem, elfintorította arcát és mondta: «Hadnagyom tegnap meghalt...» Megértettem, azt akarta mondani: «Önök kell őt helyettesíteni és ön erre nem képes.» Csipős megjegyzés jött ajkamra, de türtőztettem magamat.

A hold felkelt a Cheverino-i sánc mögött, mely két ágyu-

située à deux portées de canon de notre bivac. Elle était large et rouge comme cela est ordinaire à son lever. Mais ce soir elle me parut d'une grandeur extraordinaire. Pendant un instant, la redoute se détacha en noir sur le disque éclatant de la lune. Elle ressemblait au cône d'un volcan au moment de l'éruption.

Un vieux soldat auprès de qui je me trouvais remarqua la couleur de la lune. «Elle est bien rouge, dit-il; c'est signe qu'il en coûtera bon pour l'avoir, cette fameuse redoute!» J'ai toujours été superstitieux, et cet augure, dans ce moment surtout, m'affecta. Je me couchai, je ne pus dormir. Je me levai et je marchai quelque temps, regardant l'immense ligne de feux qui couvrait les hauteurs au delà du village de Cheverino.

Lorsque je crus que l'air frais et piquant de la nuit avait assez rafraîchi mon sang, je revins auprès du feu; je m'enveloppai soigneusement dans mon manteau, et je fermai les yeux, espérant ne pas les ouvrir avant le jour.

Mais le sommeil me tint rigueur. Insensiblement mes pensées prenaient une teinte lugubre. Je me disais que je n'avais pas un ami parmi les cent mille hommes qui couvraient la plaine. Si j'étais blessé, je serais dans un hôpital, traité sans égards par des chirurgiens ignorants. Ce que j'avais entendu dire des opérations chirurgicales me revint à la mémoire. Mon cœur battait avec violence, et machinalement je disposais comme une espèce de cuirasse le mouchoir et le portefeuille que j'avais sur la poitrine. La fatigue m'accablait, je m'assoupissais à chaque instant, et à chaque instant quelque pensée sinistre se reproduisait avec plus de force, et me réveillait en sursaut.

Cependant la fatigue l'avait emporté et, quand on battit la diane, j'étais tout à fait endormi. Nous nous mîmes en bataille, on fit l'appel, puis on remit les armes en faisceaux, et tout annonçait que nous allions passer une journée tranquille.

lövésre feküdt a mi táborunktól. Nagy és vörös volt, mint mindig felkeléskor. De ma este rendkívül nagynak tűnt fel előttem. Egy perzig a sánc feketén emelkedett ki a hold fel-tűnő korongján. Hasonlított egy tűzhányó kupjához a ki-törés pillanatában.

Egy mellettem levő öreg katona észrevette a hold szí-nét. «Nagyon vörös, mondta, jele, hogy sokba kerül meg-szerezni ezt a híres sáncot.» Mindig babonás voltam, s ez a jóslás ebben a percben erősen érintett. Lefeküdtem, nem tudtam aludni. Felkeltem, járkáltam egy kis ideig, szemlélve a hatalmas tűzvonalat, mely Cheverino falucskán túl a dom-bokon huzódott.

Mikor azt hittem, hogy a friss és csipős éji levegő eléggé felfrissítette véretem, visszajöttem a tűz mellé, gon-dosan beburkolóztam köpenyembe, lehunytam szemeimet, remélve, hogy nem nyitom ki napfelkelte előtt.

De az álom elkerült. Gondolataim észrevétlenül gyászos színezetet vettek. Nincs egy barátom sem — gondoltam magamban — a százezer ember között, akik ellepték a sik-ságot. Ha megsebesülnék, kórházba kerülnék, tudatlan fel-cserek kezelnének minden tekintet nélkül. Mindaz, amit hallottam sebészi operációkról, eszembe jutott. Szívem he-vesen dobogott és gépiesen rendeztem el, — mint egy pán-céit, — zsebkendőmet és pénztárcámat, melyek nálam vol-tak, mellemen. A fáradtság elnyomott, minden percben el-szenderedtem és minden percben megismétlődött nagy erő-vel valamelyik gyászos gondolat és felijedtem. Azonban a fáradtság győzedelmeskedett és mikor ébresztőt doboltak, egész mélyen aludtam. Harcba készülődtünk, elhangzott a sorakozó jel, aztán visszaraktuk gulába a fegyvereket és minden azt jelezte, hogy nyugodt napot fogunk eltölteni.

Vers les trois heures, un aide de camp arriva, apportant un ordre. On nous fit reprendre les armes; nos tirailleurs se répandirent dans la plaine; nous les suivîmes lentement, et, au bout de vingt minutes, nous vîmes tous les avant-postes des Russes se replier et rentrer dans la redoute.

Un corps d'artillerie vint s'établir à notre droite, un autre à notre gauche, mais tous les deux bien en avant de nous. Ils commencèrent un feu très vif sur l'ennemi, qui rispota énergiquement, et bientôt le redoute de Cheverino disparut sous des nuages épais de fumée.

Notre régiment était presque à couvert du feu des Russes par un pli de terrain. Leurs boulets, rares d'ailleurs pour nous, car ils tiraient de préférence sur nos canonniers, passaient au-dessus de nos têtes, ou tout au plus nous envoyaient de la terre et de petites pierres.

Aussitôt que l'ordre de marcher en avant eut été donné, mon capitaine me regarda avec une attention qui m'obligea à passer deux ou trois fois la main sur ma jeune moustache d'un air aussi dégagé qu'il me fut possible. Au reste, je n'avais pas peur, et la seule crainte que j'éprouvasse, c'était que l'on s'imaginât que j'avais peur. Les boulets inoffensifs contribuèrent à me maintenir dans mon calme héroïque. Mon amour-propre me disait que je courais un grand danger, puisque enfin j'étais sous les feux d'une batterie. J'étais enchanté d'être si à mon aise, et je pensai au plaisir de raconter la prise de Cheverino dans le salon de madame de Saint-Luxan, rue de Provence.⁵⁾

Le colonel passa devant notre compagnie; il m'adressa la parole: «Eh bien! vous allez en voir de grises,⁶⁾ pour votre début.» Je souris d'un air tout à fait martial, en brosant la manche de mon habit, sur laquelle un boulet, tombé à trente pas de moi, avait envoyé un peu de poussière.

Il paraît que les Russes s'aperçurent du peu d'effet de

Három óra felé egy szárnysegéd érkezett, parancsot hozott. Visszavetették fegyvereinket, lövéseink elszéledtek a sikon, mi lassan követtük őket és husz perc múlva láttuk, amint az összes orosz előcsapatok visszavonultak és bementek a sándba.

Egy tüzér-üteg helyezkedett el a jobbszárnyunkon, egy másik balra, de mindkettő erősen előttünk. Igen heves tüzelésbe kezdtek az ellenségre, amely erősen felelt és nem-sokára a Cheverino-i sánc eltűnt a füst sűrű felhőjében.

A mi ezredünket majdnem teljesen megvédte az oroszok tüzelesétől egy földtüremlés. Golyóik, melyek különben is ritkán voltak nekünk szánva, mert főleg ágyusainkra céloztak, fejünk felett haladtak, vagy mindössze földet és kis köveket szórtak felénk.

Amint kiadták a rendeletet az előrehaladásra, kapitányom olyan figyelemmel nézett rám, hogy kénytelen voltam kétszer-háromszor végighuzni kezemet pelyhedző bajuszomon, olyan nemtörődömséggel, amennyire csak tellett tőlem. Különben sem féltem, az egyetlen félelem, mely elfogott, az volt, hogy azt hinnék, félek. Az ártalmatlan golyók hozzájárultak hősi nyugalmam megőrzéséhez. Önérzetem azt mondta, hogy nagy veszélyben forgok, minthogy egy üteg tüze alatt vagyok. El voltam ragadtatva, hogy ilyen jó érzetem magam és gondoltam, hogy milyen örömmel fogom elmesélni Cheverino elfoglalását De Saint Luxan asszony szalonjában a Provence-utcában.

Az ezredes elhaladt századunk előtt; hozzám fordult: «Na nehéz dolgot fog átélni kezdetnek.» Teljesen harcias képpel mosolyogtam, lekefélvén ruhám ujját, amelyre egy golyó, harminc lépésre előttem lecsapva, egy kevés port szórt.

Ugy látszott, hogy az oroszok észrevették golyóik kevés

leurs boulets, car ils les remplacèrent par des obus, qui pouvaient plus facilement nous atteindre dans le creux où nous étions postés. Un assez gros éclat m'enleva mon shako, et tua un homme auprès de moi.

«Je vous fais mon compliment, me dit le capitaine, comme je venais de ramasser mon shako; vous en voilà quitte pour la journée.» Je connaissais cette superstition militaire qui croit que ce mot *non bis in idem* est un axiome aussi bien sur un champ de bataille que dans une cour de justice. Je remis fièrement mon shako. «C'est faire saluer les gens sans cérémonie» dis-je aussi gaiement que je pus. Cette mauvaise plaisanterie, vu la circonstance, parut excellente. «Je vous félicite, reprit la capitaine: vous n'aurez rien de plus, et vous commanderez ce soir; car je sens bien que le four chauffe pour moi.⁷⁾ Toutes les fois que j'ai été blessé, l'officier auprès de moi a reçu quelque balle morte;⁸⁾ et ajouta-t-il d'un ton plus bas et plus hanteux, leurs noms commençaient toujours par un P.»

Je fis l'esprit fort; bien des gens auraient fait comme moi; bien des gens auraient été, aussi bien que moi, frappés de ces paroles prophétiques. Conscrit⁹⁾ comme je l'étais, je sentais que je ne pouvais sacrifier mes sentiments à personne, et que je devais toujours paraître froidement intrépide.

Au bout d'une demi-heure, le feu des Russes diminua sensiblement; alors nous sortîmes de notre couvert pour marcher sur la redoute.

Notre régiment était composé de trois bataillons. Le deuxième fut chargé de tourner la redoute du côté de la gorge;¹⁰⁾ les deux autres devaient donner l'assaut. J'étais dans le troisième bataillon.

En sortant de derrière l'espèce d'épaulement qui nous avait protégés, nous fûmes reçus par plusieurs décharges de mousqueterie qui ne firent que peu de mal dans nos rangs. Le sifflement des balles me surprit: souvent je tournais

hatását, mert ezeket gránátokkal helyettesítették, amelyek könnyebben érthettek el bennünket, abban gödörben, ahová elhelyezkedtünk. Egy meglehetősen nagy robbanás elvitte csákómat és megölt egy embert mellettem.

«Gratulálok önnek», szólt hozzám kapitányom, mikor felvettem csákómat, «ime ön el van intézve erre a napra.» Ismertem ezt a katonai babonát, mely azt hiszi, hogy ez a szó *non bis in idem*, éppen olyan sarkigazság a harctéren, mint a törvényszéken. Büszkén tettem fel csákómat. «Igy kényszerítik köszöntésre az embert ceremónia nélkül», mondtam olyan vidáman ahogy tudtam. Ez a rossz tréfa, tekintettel a körülményekre, kitünőnek tetszett. «Gratulálok önnek», folytatta a kapitány, «semmi más nem éri többé és ma este ön lesz a parancsnok, mert jól érzem, hogy nekem fütik a kemencét. Valahányszor megsebesültem, a mellettem levő tiszt néhány fáradt golyót kapott és — tette hozzá halkabb és szégyenkezőbb hangon — a nevük mindig P.-vel kezdődött.»

Országos Széchényi Könyvtár

Adtam a felvilágosodottat, sok ember tett volna ugy mint én; sok embert érintettek volna ugy mint engem ezek a próféta szavak. Minthogy ujonc voltam, éreztem, hogy nem áldozhatom fel érzelmeimet senkiért és hogy mindig hidegnek és bátornak kell látszanom.

Egy félóra mulva az oroszok tüze észrevehetően gyengült; akkor mi kivonultunk fedezékeinkből, hogy a sárncra törjünk.

Ezredünk három zászlóaljból állt. A második megbízása az volt, hogy a sáncot hátba kapja; a másik kettőnek rohamozni kellett. Én a harmadik zászlóaljban voltam.

Mikor kijöttünk abból a földhányásféle mögül, mely megvédett bennünket, muskétások több sortüze fogadott, amelyek kevés kárt tettek sorainkban. A golyók füttyülése

la tête, et je m'attirai ainsi quelques plaisanteries de la part de mes camarades plus familiarisés avec ce bruit. A tout prendre,¹¹⁾ me dis-je, une bataille n'est pas une chose si terrible.

Nous avançons au pas de course, précédés de tirailleurs; tout à coup les Russes poussèrent trois hourras, trois hourras distincts et restèrent silencieux et sans tirer. «Je n'aime pas ce silence, dit mon capitaine; cela ne présage rien de bon.» Je trouvai que nos gens étaient un peu trop bruyants, et je ne pus m'empêcher de faire intérieurement la comparaison de leurs clameurs tumultueuses avec le silence imposant de l'ennemi.

Nous parvînmes rapidement au pied de la redoute; les palissades avaient été brisées et la terre bouleversée par nos boulets. Les soldats s'élancèrent sur ces ruines nouvelles, avec des cris de: *Vive l'empereur!* plus forts qu'on ne l'aurait attendu de gens qui avaient déjà tant crié.

Je levai les yeux, et jamais je n'oublierai le spectacle que je vis. La plus grande partie de la fumée s'était élevée et restait suspendue comme un dais à vingt pieds au-dessus de la redoute. Au travers d'une vapeur bleuâtre, on apercevait, derrière leur parapet à demi détruit, les grenadiers russes l'arme haute,¹²⁾ immobiles comme des statues. Je crois voir encore chaque soldat, l'oeil gauche attaché sur nous, le droit caché par le fusil élevé. Dans une embrasure à quelques pieds de nous un homme tenant un boute-feu était auprès d'un canon.

Je frissonnai, et je crus que ma dernière heure était venue. «Voilà la danse¹³⁾ qui va commencer, s'écria mon capitaine. Bonsoir.» Ce fut les dernières paroles que je lui entendis prononcer.

Un roulement de tambour retentit dans la redoute. Je vis se baisser tous les fusils. Je fermai les yeux et j'entendis un fracas épouvantable, suivi de cris et de gémissements. J'ouvris les yeux, surpris de me trouver encore au

meglepett; ide-oda kapkodtam fejemet, így tréfálkozásra adtam okot bajtársaim részéről, akik már jobban megbátározkodtak ezzel a zajjal. Mindent összevéve, egy ütközet nem is olyan borzasztó dolog.

Futólépésben nyomultunk előre lövészekről előzve, egyszerre az oroszok három hurrát kiáltottak; három kivethető hurrát és csendben maradtak és nem lőttek. «Nem szeretem ezt a csendet», szólt a kapitányom, «nem jelent semmi jót.» Ugy találtam, hogy embereink kissé tulságosan lármásak, s nem állhattam meg, hogy össze ne hasonlitsam magamban az ő tolongó lármájukat az ellenség tiszteletet parancsoló csendjével.

Gyorsan eljutottunk a sánc lábához; a sövényt összeczúzták, a földet felszakították golyóink. A katonák rávetették magukat ezekre az új romokra: «Éljen a császár!» kiáltással, sokkal erősebb hangon, mint ezt várni lehetett volna olyan emberektől, akik már annyit kiáltoztak.

Feltekin tettem és sohasem fogom elfeledni azt a látványt, amit megpillantottam. A füst legnagyobb része felszállt és mint egy mennevezet, úgy függött husz lábnyira a sánc felett.

Kékes gőzön át látni lehetett, félig összeomlott mellvédjük mögött, az orosz gránátosokat, lövésre kész fegyverrel, mozdulatlanul, mint szobrokat. Mintha most is látnám mindegyik katonát, balszemük ránk szegezve, jobbszemük a felemelt puská mögé rejtve. Egy nyilásban, néhány lépésre tőlünk, egy ember állt gyutaccsal a kezében egy ágyu mellett.

Megborzadtam és azt hittem, utolsó óráim ütött. «Na, kezdődik a tánc!» kiáltott fel kapitányom. «Jó éjszakát!» Ezek voltak utolsó szavai, melyeket még hallottam tőle.

Dobpergés hallatszott a sáncban. Láttam, amint az összes puskák lehanyatlottak. Becsuktam a szememet és

monde. La redoute était de nouveau enveloppée de fumée. J'étais entouré de blessés et de morts. Mon capitaine était étendu à mes pieds: sa tête avait été broyée par un boulet, et j'étais couvert de sa cervelle et de son sang. De toute ma compagnie il ne restait que six hommes et moi.

A ce carnage succéda un moment de stupeur. Le colonel, mettant son chapeau au bout de son épée, gravit le premier le parapet en criant: *Vive l'empereur!* Il fut suivi aussitôt de tous les survivants. Je n'ai presque plus de souvenir net de ce qui vint après. Nous entrâmes dans la redoute je ne sais comment. On se battit corps à corps au milieu d'une fumée si épaisse que l'on ne pouvait se voir. Je crois que je frappai, car mon sabre se trouva tout sanglant. Enfin j'entendis crier: *Victoire!* et, la fumée diminuant, j'aperçus du sang et des morts, sous lesquels disparaissait la terre de la redoute. Les canons surtout étaient encombrés sous des tas de cadavres. Environ deux cents hommes debout, en uniforme français, étaient groupés sans ordre, les uns chargeant leurs fusils, les autres essuyant leurs baïonnettes. Onze prisonniers russes étaient avec eux.

Le colonel était renversé tout sanglant, sur un caisson brisé, près de la gorge. Quelques soldats s'empressaient autour de lui; je m'approchai: «Où est le plus ancien capitaine?» demanda-t-il à un sergent. — Le sergent haussa les épaules d'une manière très expressive. — «Et le plus ancien lieutenant?» — „Voinci monsieur qui est arrivé d'hier», dit le sergent d'un ton tout à fait calme. — Le colonel sourit amèrement. — «Allons, monsieur, me dit-il, vous commandez en chef; faites promptement fortifier la gorge de la redoute avec ces chariots car l'ennemi est en force;¹⁴⁾ mais le général C... va nous faire soutenir. — Colonel, lui dis-je, vous êtes grièvement blessé? — F..., mon cher, mais la redoute est prise.»

borzalmas recsegést hallottam, melyet kiabálás és jajgatás követett. Kinyitottam szememet, csodálkozva, hogy még a világon vagyok. A sáncot ismét füst borította. Sebesültek és halottak vettek körül. Kapitányom lábamnál nyult el: egy golyó széttroncsolta fejét és agyveleje meg vére elborított. Egész csapatomból nem maradt csak hat ember és én.

Ezt a ~~mészárlást~~ pillanatnyi kábulás követte. Az ezredes kardja hegyére tűzve kalapját, elsőnek mászott fel a mellvédre ezzel a kiáltással: «Éljen a császár!» Tüstént követte őt minden életbenmaradott. Alig van tiszta emlékem arról, ami aztán következett. Behatoltunk a sáncba, nem tudom hogyan. Verekedtünk test test ellen, olyan sűrű füstben, hogy látni se tudtuk egymást. Azt hiszem öldököltem, mert kardom egész véres volt. Végre ezt a kiáltást hallottam: «Győzelem!» és miután a füst szétfoszlott, vért és halottakat láttam, akik alatt eltűnt a sánc földje. Különösen az ágyuk voltak megrakva a holtak halmaival. Körülbelül kétszáz ember állt francia uniformisban, rendetlen sorban, némelyik puskáját töltve, némelyik szuronyát törölve. Tizenegy orosz fogoly volt velük. Az ezredes egészen véresen feküdt egy eltörött lőszerkocsin, a sánc hátsó bejáratánál. Néhány katona sürgölődött körülötte. Közeledtem hozzá: «Hol van a legidősebb kapitány?» kérdezte egy őrmestertől. Az őrmester vállatvont nagyon kifejező módon. «És a legidősebb főhadnagy?» «Ez az ur ni, aki tegnap érkezett», mondta az őrmester, egészen nyugodt hangon. Az ezredes keserűen mosolygott. «Nos uram, mondta nekem, ön a főparancsnok. Tüstént erősíttesse meg a sánc hátsó bejáratát ezekkel a szeke-
rekkel, mert az ellenség tulsulyban van; de C. tábornok segítségünkre jön majd.» «Ezredes, szóltam, ön sulyosan sebesült?» «Egye fene, barátom, de a sáncot bevettük.»

**IGY JÁR AZ EMBER,
HA MEGMENT EGY TÖRÖK NÖT**

**CE QU'IL EN COÛTE DE SAUVER
UNE TURQUE**

Országos Széchényi Könyvtár

Ce qu'il en coûte de sauver une Turquie.

Eh bien! vous saurez, mesdames, que j'étais à Larnaca¹⁾ en 18... Un jour, je sortis de la ville pour dessiner. Avec moi était un jeune Anglais très aimable, bon garçon, bon vivant, nommé sir John Tyrrel, un de ces hommes précieux en voyage, parce qu'ils pensent au dîner, qu'ils n'oublient pas les provisions et qu'ils sont toujours de bonne humeur. D'ailleurs il voyageait sans but et ne savait ni la géologie ni la botanique, sciences bien fâcheuses dans un compagnon de voyage.

Je m'étais assis à l'ombre d'une masure à deux cents pas environ de la mer, qui, dans cet endroit, est dominée par des rochers à pic. J'étais fort occupé à dessiner ce qui restait d'un sarcophage antique, tandis que sir John, couché sur l'herbe, se moquait de ma passion malheureuse pour les beaux-arts en fumant de délicieux tabac de Latakia.²⁾ A côté de nous, un drogman³⁾ turc, que nous avions pris à notre service, nous faisait du café. C'était le meilleur faiseur de café et le plus poltron de tous les Turcs que j'aie connus.

Tout d'un coup sir John s'écria avec joie:

— Voici des gens qui descendent de la montagne avec de la neige; nous allons leur en acheter et faire du sorbet avec des oranges.

Je levai les yeux, et je vis venir à nous un âne sur lequel était chargé en travers un gros paquet; deux esclaves le soutenaient de chaque côté. En avant, un ânier conduisait

Igy jár az ember, ha megment egy török nőt.

Nos, hölgyeim, tudni fogják, hogy 18...-ban Larnacában voltam. Egy szép napon kísétáltam a városból, hogy rajzoljak. Egy szeretetreméltó fiatal angol volt velem, vidám, jókedvű fickó, John Tyrrel nevű, megbecsülhetetlen ember utazás közben, mert gondol az ebédre, nem felejtí el az elemózsiát, s mindig jókedvű. Különben is cél nélkül utazott, nem értett sem a geológiához, sem a botanikához, melyek igen kellemetlen tudományok egy utitársban.

Egy kunyhó árnyékába ültem le, körülbelül kétszáz lépésnyire a tengertől, amelyek fölött ezen a helyen hegyes sziklák emelkedtek. Nagyon elmerültem egy régi szarkofág maradványának rajzolásában, sir John pedig heverészve a fűvön csufolódtott a művészetek iránt érzett szerencsétlen szenvedélyemért, finom latakiai dohányt szíva. Mellettünk egy török dragoman, akit szolgálatunkba fogadtunk, kávéfőzött nekünk. A legjobb kávéfőző volt és a leggyávább az összes törökök közül, akiket ismeretem.

Egyszerre sir John örömmel felkiáltott:

— Nini, emberek jönnek le a hegyről hóval; veszünk belőle tőlük és narancs-sörbetet készítünk.

Feltekintettem és egy szamarat láttam felénk közeledni, amelyen egy hatalmas csomag feküdt keresztbe. Két rab-szolga támogatta mindkét oldalon. Elöl egy hajcsár vezette a szamarat és hátul egy fehér szakállas tiszteletreméltó

l'âne, et derrière, un Turc vénérable, à barbe blanche, fermait la marche, monté sur un assez bon cheval. Toute cette procession s'avavançait lentement et avec beaucoup de gravité.

Notre Turc, tout en soufflant son feu, jeta un coup d'oeil de côté sur la charge de l'âne, et nous dit avec un singulier sourire: «Ce n'est pas de la neige.» Puis il s'occupa de notre café avec son flegme habituel.

— Qu'est-ce donc? demanda Tyrrel. Est-ce quelque chose à manger?

— Pour *les poissons*, répondit le Turc.

En ce moment l'homme à cheval partit au galop, et, se dirigeant vers la mer, il passa auprès de nous, non sans nous jeter un de ces regards méprisants que les musulmans adressent volontiers aux chrétiens. Il poussa son cheval jusqu'aux rochers à pic dont je vous ai parlé, et l'arrêta court à l'endroit le plus escarpé. Il regardait la mer, et paraissait chercher le meilleur endroit pour se précipiter.

Nous examinâmes alors avec plus d'attention le paquet que portait l'âne, et nous fûmes frappés de la forme étrange du sac. Toutes les histoires de femmes noyées par des maris jaloux nous revinrent aussitôt à la mémoire. Nous nous communiquâmes nos réflexions.

— Demande à ces coquins, dit sir John à notre Turc, si ce n'est pas une femme qu'ils portent ainsi?

Le Turc ouvrit de grands yeux effarés, mais non la bouche. Il était évident qu'il trouvait notre question par trop inconvenante.

En ce moment le sac étant près de nous, nous le vîmes distinctement remuer, et nous entendîmes même une espèce de gémissement ou de grognement qui en sortait.

Tyrrel, quoique gastronome, est fort chevaleresque. Il se leva comme un furieux, courut à l'ânier et lui demanda en anglais, tant il était troublé par la colère, ce qu'il conduisait ainsi et ce qu'il prétendait faire de son sac. L'ânier n'avait garde de répondre: mais le sac s'agita violemment,

török zárta be a menetet egy elég türethető lovon ülve. Ez ez egész menet lassan és nagy méltósággal haladt.

Törökünk a tüzélesztes közben rápillantott oldalról a szamár terhére és különös mosollyal mondta: ez nem hó. Aztán tovább foglalkozott kávénkkal rendes flegmájával.

— Mi ez hát? — kérdezte Tyrrel. — Valami ennivaló?

— A halaknak, — felelt a török.

Ebben a percben a lovasember futólépésbe kezdett és a tenger felé véve útját, elhaladt mellettünk, nem mulasztván el, hogy olyan megvető pillantást ne vessen ránk, melyet a muzulmánok örömmel vetnek a keresztényekre. Lovát azokig a hegyes sziklákig ösztökélte, amelyekről beszéltem és hirtelen megállította a legmeredekebb helyen. Vizsgálgatta a tengert és úgy látszott: keresi a legjobb helyet a leugrásra.

Erre mi nagyobb figyelemmel vizsgáltuk a csomagot, melyet a szamár hordott és meglepödtünk a zsák különös alakján. Mindenféle történet jutott hirtelen eszünkbe, féltékeny férjekről, vízbefullasztott asszonyokról, közöltük egymással gondolatainkat.

— Kérdezd meg ezektől a csirkefogóktól, — szólt sir John törökünkhöz, — hogy vajjon nem asszonyt visznek így?

A török álmélkodva nyitotta ki szemét, de nem a száját. Világos volt, hogy tulságosan ildomtalannak találta kérdésünket. Ebben a percben a zsák mellettünk volt s mi észrevettük világosan, hogy mozog, sőt valami nyögést és szuszogást is hallottunk belőle.

Tyrrel, ámbár inyenc volt, mégis nagyon lovagias. Fölugrott, mint egy eszeveszett, a hajcsárhoz szaladt és megkérdezte tőle angolul — annyira zavart volt már haragjában, — hogy mit visz így és mit akar tenni zsákjával. A hajcsár óvakodott válaszolni, de a zsák hevesen mozgott és

des cris de femme se firent entendre:⁴⁾ sur quoi les deux esclaves se mirent à donner sur le sac de grands coups de courroies dont ils se servaient pour faire marcher l'âne. Tyrrel était poussé à bout.⁵⁾ D'un vigoureux et scientifique coup de poing il jeta l'ânier à terre et saisit un esclave à a gorge: sur quoi le sac, poussé violemment dans la lutte, tomba lourdement⁶⁾ sur l'herbe.

J'étais accouru. L'autre esclave se mettait en devoir de ramasser des pierres, l'ânier se relevait. Malgré mon aversion pour me mêler des affaires des autres, il m'était impossible de ne pas venir au secours de mon compagnon. M'étant saisi d'un piquet qui me servait à tenir mon parasol quand je dessinais, je le brandissais en menaçant les esclaves et l'ânier de l'air le plus martial qu'il m'était possible. Tout allait bien, quand ce diable de Turc à cheval, ayant fini de contempler la mer et s'étant retourné au bruit que nous faissions, partit comme une flèche et fut sur nous⁷⁾ avant que nous y eussions pensé: Il avait à la main une espèce de vilain coutelas...

Il passa auprès de moi, et me donna sur la tête un coup de cet ataghan⁸⁾ qui me fit voir trente-six...⁹⁾ bougies, comme disait si élégamment mon ami M. le marquis de Roseville. Je ripostai pourtant en lui assénant un bon coup de piquet sur les reins, et je fis ensuite le moulinet de mon mieux, frappant ânier, esclaves, cheval et Turc, devenu moi-même dix fois plus furieux que mon ami sir John Tyrrel. L'affaire aurait sans doute tourné mal pour nous. Notre drogman observait la neutralité, et nous ne pouvions nous défendre longtemps avec un bâton contre trois hommes d'infanterie, un de cavalerie et un ataghan. Heureusement sir John se souvint d'une paire de pistolets que nous avions apportée. Il s'en saisit, m'en jeta un, et prit l'autre qu'il dirigea aussitôt contre le cavalier qui nous donnait tant d'affaires. La vue de ces armes et le léger claquement du chien¹⁰⁾ du pistolet produisirent un effet magique sur

asszonykiáltás hallatszott; erre a két rabszolga szíjjal, melyet a számár ösztönzésére használtak, nagy ütésekkel mért a zsákra. Tyrrel elvesztette türelmét végképpen. Egy erőteljes és kiszámított ökölcsapással földre sujtotta a hajcsárt és torkon ragadott egy rabszolgát; erre a zsák, melyet verekedés közben heves lökés ért, nagy dobbanással a földre zuhant.

Odaszaladtam. A másik rabszolga köveket kezdett szedni, a hajcsár is feltápaszkodott. Ámbár nem szeretek más ügyeibe beleavatkozni, nem állhattam, hogy segítségére ne siessek társamnak. Kezembe ragadtam egy cöveket, mely a napernyőmet támasztotta, ha rajzoltam, megsuhogtattam, fenyegetve a rabszolgákat és a hajcsárt, tőlem telhető legharciasabb képpel. Minden jól ment, mikor ez az ördögös lovas török, a tenger szemléletét befejezván, az általunk okozott lármára megfordult, megindult, mint egy nyíl és nyakunkon volt, még mielőtt gondolhattunk volna rá: kezében egy nagyon csunya fajta kés volt.

Mellém lovagolt s a fejemre sujtott ezzel a yathagan-nal, hogy ezer gyertyát láttam... mint ahogy választékosan szokta mondani Roseville marquis barátom. Visszavágtam, odaszóva egy jót a cölöppel az oldalába és amennyire csak tudtam, csapkodtam ide-oda, sujtva a hajcsárt, a rabszolgákat, a lovat és a törököt, és százszor olyan eszeveszetten dühös lettem, mint sir John Tyrrel barátom. Az ügynek kétségkívül rossz vége lett volna ránk nézve. Dragománunk semleges maradt, s mi nem tudtunk volna sokáig védekezni egy bottal három gyalogos ember, egy lovas és egy yathagan ellen.

Szerencsére sir Johnnak eszébe jutott egy pár pisztoly, melyet magunkkal hoztunk. Megragadta őket, egyet oda dobott nekem, a másikat tüstént a lovasra szegeszte, akivel annyi bajunk volt. A fegyver megpillantása és a kakas halk csettintése varázsos hatást gyakoroltak ellenségeinkre. Csu-

nos ennemis. Ils prirent honteusement la fuite, nous laissant maîtres du champ de bataille, du sac et même de l'âne. Malgré toute notre colère, nous n'avions pas fait feu, et ce fut un bonheur, car on ne tue pas impunément un bon musulman, et il en coûte cher pour le rosser.

Lorsque je me fus un peu essuyé, notre premier soin fut, comme vous le pensez bien, d'aller au sac et de l'ouvrir. Nous y trouvâmes une assez jolie femme, un peu grasse, avec de beaux cheveux noirs, et n'ayant pour tout vêtement qu'une chemise de laine bleue un peu moins transparente que l'écharpe de madame de Chaverny.

Elle se tira lestement du sac, et, sans paraître fort embarrassée, nous adressa un discours très pathétique sans doute, mais dont nous ne comprîmes pas un mot; à la suite de quoi elle me baisa la main. C'est la seule fois, mesdames, qu'une dame m'a fait cet honneur.¹¹⁾

Le sang-froid nous était revenu cependant. Nous voyions notre drogman s'arracher la barbe comme un homme désespéré. Moi, je m'accommodais la tête de mon mieux avec mon mouchoir. Tyrrel disait:

— Que diable faire de cette femme? Si nous restons ici, le mari va revenir en force et nous assommera; si nous retournons à Larnaca avec elle dans ce bel équipage, la canaille nous lapidera infailliblement.

Tyrrel, embarrassé de toutes ces réflexions, et ayant recouvré son flegme britannique, s'écria:

— Quelle diable d'idée¹²⁾ avez-vous eue d'aller dessiner aujourd'hui!

Son exclamation me fit rire, et la femme qui n'y avait rien compris, se mit à rire aussi.

Il fallut pourtant prendre un parti. Je pensai que ce que nous avions de mieux à faire, c'était de nous mettre tous sous la protection du consul de France; mais le plus difficile était de rentrer à Larnaca. Le jour tombait, et ce fut une circonstance heureuse pour nous. Notre Turc nous

fosan megfutamodtak s a harctér, a zsák, sőt a számár urai maradtunk. Haragunk ellenére nem sütöttük el fegyvereinket és ez volt szerencsénk, mert nem lehet büntetlenül megölni egy jó mohamedánt és az is sokba kerül, ha elpáholja az ember őket.

Mikor már letörültem magam egy kissé, első gondunk az volt, amint ezt sejthetik, hogy odamentünk a zsákhoz s kinyitottuk. Egy eléggé csinos asszonyt találtunk ott, egy kissé kövérkés volt, szép fekete hajjal, nem volt más ruhája, mint egy kék gyapju inge, kissé kevésbé volt átlátszó, mint Chaverny asszony szalagja.

Lustán mászott ki a zsákból, s anélkül, hogy nagy zavart mutatott volna, valószínűen egy nagyon pathetikus beszédet tartott, de nem értettünk belőle egy szót sem; ennek a végén kezet csókolt nekem. Ez az egyetlen alkalom, hölgyeim, hogy egy asszony ebben a megtiszteltetésben részesített.

Azonban hidegvérünk visszatért. Láttuk, hogy dragománunk úgy tépte a szakállát, mint egy kétségbeesett ember. Én, amennyire lehetett, rendbeszedtem a fejemet a zsebkenőmmel. Tyrrel így szólt:

— Mi az ördögöt csináljunk ezzel az asszonnyal? Ha itt maradunk, a férj tulerővel visszajön és agyonüt bennünket, ha meg így kiöltöztetve térünk vele vissza Larnacába, a csöcselék kikerülhetetlenül megkövez.

Tyrrel, akit ezek a gondolatok zavartak és visszanyerte angol flegmáját, felkiáltott:

— Milyen hülye gondolat volt, hogy ma rajzolni jött!

Felkiáltása megnevettezett és az asszony, aki nem értett semmit, szintén nevetett.

Mégis el kellett magunkat határozni. Azt gondoltam, a legjobb amit tehetünk, ha a francia konzul védelme alá helyezkedünk, de a legnehezebb az volt, hogy visszatérjünk Larnacába. A nap lenyugodott és ez szerencsés körülmény volt reánk nézve. Törökünk nagy kerülőt tétetett velünk és

fit prendre un grand détour, et nous arrivâmes, grâce à la nuit et à cette précaution, sans encombre à la maison du consul, qui est hors de la ville. J'ai oublié de vous dire que nous avions composé à la femme un costume presque décent avec le sac et le turban de notre interprète.

Le consul nous reçut fort mal, nous dit que nous étions des fous, qu'il fallait respecter les us et coutumes¹³⁾ des pays où l'on voyage, qu'il ne fallait pas mettre le doigt entre l'arbre et l'écorce...¹⁴⁾ Enfin, il nous tança d'importance; et il avait raison, car nous en avons fait assez pour occasionner une violente émeute, et faire massacrer tous les Francs de l'île de Chypre.

Sa femme fut plus humaine; elle avait lu beaucoup de romans, et trouva notre conduite très généreuse. Dans le fait, nous nous étions conduits en héros de roman. Cette excellente dame était fort dévote; elle pensa qu'elle convertirait facilement l'infidèle que nous lui avions amenée, que cette conversion serait mentionnée au *Moniteur*,¹⁵⁾ et que son mari serait nommé consul général. Tout ce plan se fit en un instant dans sa tête. Elle embrassa la femme turque, lui donna une robe, fit honte à M. le consul de sa cruauté, et l'envoya chez le pacha pour arranger l'affaire.

Le pacha était fort en colère. Le mari jaloux était un personnage, et jetait feu¹⁶⁾ et flamme. C'était une horreur, disait-il, que des chiens de chrétiens empêchassent un homme comme lui de jeter son esclave à la mer. Le consul était fort en peine; il parla beaucoup du roi son maître, encore plus d'une frégate de soixante canons qui venait de paraître dans les eaux de Larnaca. Mais l'argument qui produisit le plus d'effet, ce fut la proposition qu'il fit en notre nom de payer l'esclave à juste prix.

Hélas! si vous saviez ce que c'est que le juste prix d'un Turc! Il fallut payer le mari, payer le pacha, payer l'ânier à qui Tyrrel avait cassé deux dents, payer pour le scandale,

mi, az éj és ezen elővigyázatosság következtében, minden akadály nélkül megérkeztünk a konzul házába, mely a városon kívül feküdt. Elfelejtettem említeni, hogy az aszszony számára egy majdnem szemérmes ruhát csináltunk a zsákból és a tomácsunk turbánjából.

A konzul nagyon barátságatlanul fogadott, azt mondta nekünk, hogy örültek vagyunk, s hogy tisztelni kell azoknak az országoknak szokásait, ahol utazunk, s nem kell minden lében kanál lenni... Végül alaposan lehordott és igaza volt, mert éppen elég ludasok voltunk abban, hogy heves felkelés támadjon és hogy lemészárolják Cyprus szigetén az összes frankokat.

Felesége emberségesebb volt. Sok regényt olvasott és eljárásunkat nagyon nagylelkűnek találta. Valóban, regényhősök módjára viselkedtünk. Ez a derék hölgy, nagyon valóságos volt. Arra gondolt, hogy könnyen megtéríti ezt a pogányt, akit mi hoztunk, s ez az áttérés benne lesz a *Moniteur*-ben s így férjét főkonzullá nevezik ki. Mindez a terv egy pillanat alatt támadt agyában. Megölelte a török aszszonyt, ruhát adott neki, s megpirongatta a konzul urat kegyetlenségeért és elküldte a pasáshoz, hogy a dolgot rendbe hozza.

A pasa nagyon haragudott. A féltékeny férj valaki volt és tüzet okádott. Elvetemült dolog az, mondta, hogy keresztény kutyák megakadályozhatnak egy ilyen embert abban, hogy rabszolgáját tengerbe vesse. A konzul nagy kinban volt, sokat beszélt uráról, a királyról, még többet egy hatvanágys fregattról, mely éppen most jelent meg a larnacai vizeken. De az az érv tette a legtöbb hatást, hogy felajánlotta nevünkben, hogy illő árért megvesszük a rabszolgát. Istenem! ha tudnák, mit jelent az illő ára egy töröknek! Meg kellett fizetni a férjet, a pasát, meg kellett fizetni a hajcsárt, akinek Tyrrel két fogát törte ki, fizetni kellett a botrányért, fizetni kellett mindenért. Hányszor kiáltott fel Tyrrel fájdalmasan:

payer pour tout. Combien de fois Tyrrel s'écria douloureusement :

— Pourquoi diable aller dessiner sur le bord de la mer !

La suite est si triste pour moi qu'à l'heure où je vous parle, on se moque encore de notre équipée chevaleresque, valeresque.

Elle se nommait Emineh. Elle était assez jolie, mais trop grasse et toute barbouillée de fard, suivant l'usage de son pays. Il faut beaucoup d'habitude pour apprécier les charmes d'une beauté turque. Emineh fut donc installée dans la maison du consul. Elle était Mingrélienne,¹⁷⁾ et dit à madame C***, la femme du consul, qu'elle était fille de prince. Dans ce pays, tout coquin qui commande à dix autres coquins est un prince. On la traita donc en princesse : elle dînait à table, mangeait comme quatre ; puis, quand on lui parlait religion, elle s'endormait régulièrement. Cela dura quelque temps. Enfin on prit jour pour le baptême. Madame C*** se nomma sa marraine, et voulut que je fusse parrain avec elle. Bonbons, cadeaux et tout ce qui s'ensuit ! ... Il était écrit que cette malheureuse Emineh me ruinerait. Madame C*** disait qu'Emineh m'aimait mieux que Tyrrel, parce qu'en me présentant du café elle en laissait toujours tomber sur mes habits. Je me préparais à ce baptême avec une componction vraiment évangélique, lorsque, la veille de la cérémonie, la belle Emineh disparut. Faut-il vous dire tout ? Le consul avait pour cuisinier un Mingrélien, grand coquin certainement, mais admirable pour le pilaf.¹⁸⁾ Ce Mingrélien avait plu à Emineh, qui avait sans doute du patriotisme à sa manière. Il l'enleva, et en même temps une somme assez forte à M. C***, qui ne put jamais le retrouver. Ainsi le consul en fut pour son argent, sa femme pour le trousseau qu'elle avait donné à Emineh, moi pour mes gants, mes bonbons, outre les coups que j'avais reçus. Le pire, c'est qu'on me rendit en quelque sorte responsable de l'aventure.

— Mi az ördögnek megy az ember a tenger partjára rajzolni.

A folytatása olyan szomorú rám nézve, hogy e percben, midőn önöknek beszélek, még mindig csufolódnak megfontolatlan lovagias csinyünkön.

A neve Emineh volt s elég szép volt, de tulságosan kövér és egészen bemázolva festékekkel honi szokás szerint. Nagyon meg kell szokni, hogy az ember egy török szépség bájait méltányolni tudja. Emineh tehát a konzul házában nyert elhelyezést. Mingréliából való volt s C... asszonynak, a konzul feleségének azt mondta, hogy hercegisasszony. Ebben az országban, amelyik csirkefogó tíz másik csirkefogónak parancsol, herceg. Hát hercegnő módjára bántak vele, a családdal étkezett, evett négy helyett, azután, mikor vallásról beszéltek neki, rendesen elaludt. Így ment ez egy ideig. Végre kijelölték a keresztelő napját. C... asszony vállalta a keresztanyaságot s azt akarta, hogy én legyek a keresztapa. Cukorka, ajándék s minden, ami még ehhez tartozik!... Meg volt írva, hogy ez a szerencsétlen Emineh romlásba dönt. C... asszony azt mondta, hogy Emineh jobb szeret engem, mint Tyrrelt, mert mikor kávéét szolgál fel, mindig ruhámra önti. Erre a keresztelőre valóban evangéliumi áhitattal készülődtem, midőn a szertartás előtti este a szép Emineh eltűnt. Mindent elmondjak önöknek? A konzulnak egy mingréliai szakácsa volt, határozottan nagy csirkefogó, de mestere a piláfnak. Ez a mingréliai megtetszett Eminehnek, akinek a maga módja szerint, kétségkívül megvolt a patriotizmusa. Magával vitte a nőt s ugyanakkor egy elég jelentős összeget C... urtól, aki sohasem tudott többé a nyomába jutni. Így a konzul bottal üthette nyomát pénzének, felesége az Eminehnek adott kelengyének, én keztyűimnek és cukorkáimnak, a kapott ütlegeken felül. A legrosszabb az benne, hogy bizo-

On prétendit que c'était moi qui avais délivré cette vilaine femme que je voudrais savoir au fond de la mer, et qui avais attiré tant de malheurs sur mes amis. Tyrrel sut se tirer¹⁹⁾ d'affaire; il passa pour victime, tandis que lui seul était cause de toute la bagarre, et moi je restai avec une réputation de don Quichotte et la balafre que vous voyez, qui nuit beaucoup à mes succès.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

nyos tekintetben engem tettek felelőssé a kalandért. Azt állították, én szabadítottam meg ezt a hitvány nőt, akit a tenger mélyére kívántam, s zuditottam annyi bajt barátaimra. Tyrrel volt olyan ügyes kívágni magát a bajból. Áldozat számba ment, holott egyedül ő volt oka az egész zürzavarnak, nekem pedig Don Quichotte-i hírem maradt s ez a forradás, melyet látnak s amely árt sikereimnek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Jegyzetek.

I. A sánc bevétele.

¹⁾ Cheverino-i orosz sánc, melyet a franciák elfoglaltak 1812 szept. 7-én, a moszkvai csata napján. — ²⁾ la croix de la Légion d'honneur = a becsületrend keresztje. — ³⁾ katonai iskola a gyalogosok számára. — ⁴⁾ megveti könyvtudományát a tiszteknek. — ⁵⁾ Párizs egyik központi utcája. — ⁶⁾ voir de grises = voir des choses désagréables (familier) = kellemetlen dolgok. — ⁷⁾ le four chauffe pour moi = il m'arrive quelque chose. (familier) = valami bajom lesz. — ⁸⁾ halott azon fáradt golyó. — ⁹⁾ ujonc. — ¹⁰⁾ redoute = erődítmény, sánc hátsó (bejáró) része. — ¹¹⁾ mindent véve. — ¹²⁾ l'arme haute = prête à être mise en joue = lövésre készen. — ¹³⁾ ime a tánc, azaz, kezdődik a veszélyes harc.

II. Így jár az ember, ha megment egy török nőt.

¹⁾ város Cyprus szigetén. — ²⁾ híres dohánytermővidék Kis-Ázsiában. — ³⁾ követségi tolmács. — ⁴⁾ hallatta magát. — ⁵⁾ végletig hajtani. — ⁶⁾ súlyosan leesett. — ⁷⁾ rajtunk volt. — ⁸⁾ yathagan, görbe török kard. — ⁹⁾ harminchat. — ¹⁰⁾ kakas (kutya). — ¹¹⁾ tiszteletet tenni. — ¹²⁾ ördögi gondolat. — ¹³⁾ jogi kifejezés. — ¹⁴⁾ a fa és hánca közé. — ¹⁵⁾ ujság. — ¹⁶⁾ tüzet dobott. — ¹⁷⁾ kaukázusi ország. — ¹⁸⁾ törökök rizseledele. — ¹⁹⁾ tudta kihuzni magát.

Kétnyelvű Klasszikus Könyvtár

Az eddig megjelent füzetek közül a következők kaphatók:

Angolul és magyarul:

- Bret Harte:** The Idyll of Red Gulch (47)
Chesterton: The Eye of Apollo (17)
Dickens: The Black Veil (33)
Emerson: Art (45)
Gissing: A Man of his Day (39)
Hawthorne: Dr. Heidegger's ex-
Irwing: Don Juan (60)
Research (62)
Jerome: Ready for Sea (29)
Lamb: Shakespeare's Tempest (27)
Mark Twain: A Restless Night (23)
Pain Barry: The Window (25)
Poe: Hop-Frog (55)
Wells: The Red Room (37)
Wells: The Sea Raiders (49)
Wilde: The Happy Prince (1)
Wilde: The Selfish Giant (21)
Wilde: The Devoted Friend (31)
Wilde: The Remarkable Rocket (41)

Franciául és magyarul:

- Balsac:** Le Grand d'Espagne (59)
Courteline: La Loi sur les Chiens (35)
Daudet: Les Trois Messes Bas-
ses (30)
Farrère: Le Gardien de Cime-
tière (28)
France: Le Jongleur de Notre-
Dame (22)

- France:** Le Petit Soldat de Plomb (38)
France: La Descente de Mar-
bode aux Enfers (46)
Gautier: Le Pied de Momie (12)
Gourmont: Mains de Reine (48)
Maeterlinck: Sur la Mort d'un
Petit Chien (18)
Maupassant: Une Vendetta (40)
Maupassant: Un Duel (42)
Mérimée: Le Corse (Mateo
Falcone) (24)
Mérimée: L'Enlèvement de la
Redoute. — Ce qu'il en coûte
de sauver une Turque (61)
Rolland: Le Buisson Ardent (50)
Stendhal: La Duchesse de Pal-
liano (57)
Zola: Le Paradis des Chats (32)

Olaszul és magyarul:

- D'Annunzio:** Cincinnato (20)
Fraccaroli: Il Capriccio di un
Pomereggio d'Estate (34)
Manzoni: Viva il pane! (53)
Pellico: Zanze (54)
Puccini: La Carbonaia (44)

Németül és magyarul:

- Hauff:** Die Geschichte von
Kalif Storch (36)
Hoffmann: Ritter Gluck (58)
Brentano: Die drei Nüsse (56)

Oroszul és magyarul:

- Puskin:** Metelj (43)